Euskal Herriko Ahotsak

ahotsak.com

Mari Karmen Urdangarin Letamendia

Hernani, Gipuzkoa
(1926-2020)

Aurkibidea

Biografia

Hernaniko Santa Barbara azpiko Mari Luz Berri baserrian jaio zen. Ama Mari Luz Txiki baserrikoa zen eta aita, berriz, Urnietako Barkaiztegi baserrikoa. 7 senidetan zaharrena da bera. Hasieran jaiotetxean bertan bizitu baziren ere, 1933an Hernaniko Karkabara joan ziren bizitzera, Rezola etxera. Portalez kanpoko eskolan hasi zen 4-5 urte zituela eta berehala Biteri eskoletara pasatu zen. Bere amak eskola garbitzen zuen orduan eta hari laguntzen ibiltzen zen bera eskolatik aterata, eta eskolatik atera zenean ere bai. Hernaniko paper-lantegian lan egin zuen 7 urtez eta Zinkoenea tabernan zerbitzatzen beste bi urtez. 20 urte zituela ezagutu zuen gero bere senarra izango zen Antonio Goikoetxea, eta gau eskoletan hasi zen kontabilitate pixka bat ikasten. Han ikasitakoa Antoniorekin tailerrean lan egin zuenean baliatu zuen. Karmenek 25 urte zituela ezkondu ziren Antonio eta biak. 17 urtez bizitu ziren Akarregin eta gero tailerra eta etxe berria egin zituzten Orbegozon. Han egin zituzten 3-4 urte eta azkenik orain bizi diren etxera etorri ziren. Karmenek Matian zaharrekin lanean egin zituen 12 urte, 63 urterekin erretiratu zen arte.

Zintak

HER-014

- **Proiektua**: Euskal Herriko Ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Ansa, Ainhoa
- **Data**: 2009-11-30
- **Iraupena**: 114 min
- **Euskarria**: Bideo digitala

- **Kodifikatzailea**: Errazkin, Aitor

Pasarteak

1. Aita haserretzen zenean

- **Erref**: HER-014/002
- **Iraupena**: 0:00:39. **Hasi**: 00:00:13. **Bukatu**: 00:00:52
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa

Laburpena:
Mari Karmenek erraz igarri ohi zuen noiz zegoen aita haserre, izan ere, halakoetan, azentua bere izenaren azken silaban nabarmen jarrita hots egiten baitzion: "Mari Karmén!"

2. Igandero Santa Barbarara amonarekin

- **Erref**: HER-014/005
- **Iraupena**: 0:01:33. **Hasi**: 00:04:12. **Bukatu**: 00:05:45
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Auzoak

Laburpena:
Igandetan, eguraldi ona ateratzen bazuen, Santa Barbarara igotzen ziren amonarekin Mari Karmen eta haren senideak. Amonak arrosarioa errezatuko zuen lehenik, eta txokolatea emango zien gero bilobei.

3. Ahizpa sei urterekin hil

- **Erref**: HER-014/008
- **Iraupena**: 0:01:17. **Hasi**: 00:07:35. **Bukatu**: 00:08:52
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Gaixotasunak
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa

Laburpena:
Mari Karmenen ahizpa txikia sei urte zituela gaixotu eta hil egin zen. Orduz gero, igandetan, amarekin kanposantura joaten hasi ziren.

4. Amonaren ezkontza

- **Erref**: HER-014/010
- **Iraupena**: 0:03:50. **Hasi**: 00:09:45. **Bukatu**: 00:13:35
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Bikote kontuak » Ezkontzak

Laburpena:
Joera handia zuten Mari Karmenek eta bere anai-arrebek amona eta izeben baserrira bisitan joateko. Izan ere, amonak bere bizitza kontatzen baitzien, eta ongi gogoan du Mari Karmenek amonak bere ezkontzari buruz kontatzen ziena. Anaiak anaiak bilatu omen zion senargaia amonari, eta gizona bigarrenez ikusi zuen egunean, ezkontzeko izan zen.

5. Joxe Mari 'zakartzailea' eta Manolo Chopera

- **Erref**: HER-014/012
- **Iraupena**: 0:01:09. **Hasi**: 00:13:44. **Bukatu**: 00:14:53
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Pertsonaia ezagunak
- Aisia » Jai-giroa » Zezenak
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa

Laburpena:
Mari Karmenen osaba zakar biltzen aritzen omen zen lanean, Donostian, eta zaldiak baliatzen omen zituen horretarako. Manolo Choperak Donostian zezenketak antolatzen zituenen, zaldiak eskatzen omen zizkion.

6. Txerri beltzak Ergobiko zabortegian

- **Erref**: HER-014/014
- **Iraupena**: 0:00:49. **Hasi**: 00:15:01. **Bukatu**: 00:15:50
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baserriko animaliak

Laburpena:
Donostiako zaborra Ergobira biltzen omen zen garai batean, eta txerri beltzak hazten omen zituzten han, zabor artean, Mari Karmenek dioenez.

7. Joxe Mari 'zakartzailea'ren heriotza

- **Erref**: HER-014/015
- **Iraupena**: 0:02:03. **Hasi**: 00:15:50. **Bukatu**: 00:17:53
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerran hildakoak eta zauritutakoak
- Politika » Gerra zibila (1936-1939)

Laburpena:
Joxe Mari 'zakartzailea', amonaren anaia, gerra zibilean hil zen. Donostiatik Hernanirako bidean milizianoek nonbait estu hartu zuten batean, izutu eta burua galdu omen zuen, hala dio Mari Karmenek, eta handik hamabost egunera hil omen zen.

8. Aita eta ama

- **Erref**: HER-014/016

- **Iraupena**: 0:01:11. **Hasi**: 00:17:53. **Bukatu**: 00:19:04
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa

Laburpena:
Ama pazientziaz beteriko emakumea zuten, eta aita, aldiz, langile amorratua. Familia aurrera atera beharrak estutzen zuen aita, eta izaeran igartzen omen zitzaion hori.

9. Aitaren langintzak

- **Erref**: HER-014/017
- **Iraupena**: 0:02:17. **Hasi**: 00:19:04. **Bukatu**: 00:21:21
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak » Etxeginak
- Ekonomia eta industria » Lantegiak » Gipuzkoako lantegiak

Laburpena:
Baserrietako su baxuak kendu eta ekonomikak jartzen lan asko egin zuen aitak, Udaleko igeltseroa baitzen. Baina gutxi irabazten zuela eta, Udaleko lana utzi eta Papelera del Norte lantegian hasi zen, soldata bikoiztea lortu zuelarik.

10. Txerriak txabolatik Balantza baserrira

- **Erref**: HER-014/019
- **Iraupena**: 0:01:30. **Hasi**: 00:21:29. **Bukatu**: 00:22:59
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baserriko animaliak
- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Auzokoen arteko harremana

Laburpena:
Aitak txabola bat omen zuen, baratzea egiten zuten tokian bertan, eta han txerriak hazten omen zituen. Errekako urak gainezka egiten zuenean, ordea, Balantza baserrira eramaten zituzten txerriak.

11. Uholde handiak

- **Erref**: HER-014/020
- **Iraupena**: 0:01:32. **Hasi**: 00:22:59. **Bukatu**: 00:24:31
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Natura » Meteorologia
- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Gertaera izugarriak eta ezbeharrak

Laburpena:
Mari Karmenek gogoan du Hernanin sekulako uholdeak izan zirela behin,

herrian apenas euririk egin gabe. Goizuetan euri asko bota zuen batean, erreka oso hazita jaitsi omen zen Hernanira eta txikizio handiak eragin zituen; tartean, Karabel auzoko Luisen heriotza, paper fabrikatan ikatz partitzen ibiltzen zen gizona. Urtea gogoan ez badu ere, ezbeharra abuztu amaieran gertatu zela dio Mari Karmenek, Hernaniko gaueko gurtza sortu zen urte berean.

12. Txerria ezkutuan hil behar

- **Erref**: HER-014/022
- **Iraupena**: 0:01:41. **Hasi**: 00:25:34. **Bukatu**: 00:27:15
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Abere-hiltzea
- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean

Laburpena:
Gerraostean debekatua omen zen bi txerri hiltzea. Mari Karmenen etxean bi hazten zituzten eta bata labana sartuta hiltzen zuten, bere garrasi eta guzti, eta bestea, aldiz, mazoarekin buruan jota, isilpean.

13. Gazi-kutxa bete-bete

- **Erref**: HER-014/023
- **Iraupena**: 0:01:59. **Hasi**: 00:27:15. **Bukatu**: 00:29:14
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Abere-hiltzea
- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean

Laburpena:
Garai batean gazi-kutxan kontserbatzen ziren elikagaiak. Tarteka gatza gehitu behar izaten zen kutxara.

14. Ama eskolako garbitzailea

- **Erref**: HER-014/024
- **Iraupena**: 0:01:35. **Hasi**: 00:29:14. **Bukatu**: 00:30:49
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak » Beste batzuk
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa

Laburpena:
Hogeita hamar urterekin hasi eta hirurogei bete artean eskolako garbitzaile izan zen Mari Karmenen ama. Tarteka seme-alabak eramaten zituen lagun ziezaioten, baina laguntza gutxi lortzen omen zuen.

15. Biteri eskoletan ibilia

- **Erref**: HER-014/025
- **Iraupena**: 0:01:40. **Hasi**: 00:30:49. **Bukatu**: 00:32:29

- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola

Laburpena:
Lau urterekin hasi zen eskolan Mari Karmen, baina erditan ez zela joaten esaten du. Senideetan zaharrena da bera eta anai-arrebak kontu behar izaten zituen, etxean lan egiteaz gainera.

16. Astelehenero izarak aldatu

- **Erref**: HER-014/026
- **Iraupena**: 0:02:36. **Hasi**: 00:32:29. **Bukatu**: 00:35:05
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa garbitzea
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko zereginak

Laburpena:
Karabel auzora joaten zen ama arropak garbitzera. Halakoetan, Mari Karmenek prestatzen zuen bazkaria, amak egun osoa ematen baitzuen errioan.

17. Denak etxeko zereginetan laguntzen

- **Erref**: HER-014/027
- **Iraupena**: 0:02:01. **Hasi**: 00:35:05. **Bukatu**: 00:37:06
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko zereginak

Laburpena:
Asteartea, osteguna eta larunbata amari eskola garbitzen laguntzeko egunak zirela ongi gogoan du Mari Karmenek. Senide guztiak aritzen ziren, neskak zein mutilak, baina ez horretan bakarrik, baita sukaldean otorduak prestatzen ere.

18. Igandetan arroza txerrikia eta piperrekin

- **Erref**: HER-014/028
- **Iraupena**: 0:01:29. **Hasi**: 00:37:06. **Bukatu**: 00:38:35
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa
- Familia eta harremanak » Sexua eta generoa » Genero berdintasuna

Laburpena:
Doña Cesarea izeneko maistra batek arroza preparatzen erakutsi zion Mari Karmenen amari, gerra piztu baino lehentxeago. Inork gutxik jaten omen zuen arroza garai hartan, Euskal Herrian.

19. Jaten ez genekizkienak

- **Erref**: HER-014/030
- **Iraupena**: 0:00:47. **Hasi**: 00:38:48. **Bukatu**: 00:39:35
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua
- Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa

Laburpena:
Arrozaz gain ba omen ziren hainbat jaki, dendan salgai egonagatik, jaten ez zirenak. Esaterako, platanoa.

20. Barazkiak txerrijanaren truke

- **Erref**: HER-014/031
- **Iraupena**: 0:01:27. **Hasi**: 00:39:35. **Bukatu**: 00:41:02
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baserriko animaliak
- Baserria » Baserriko lanak » Baratzea eta soroa

Laburpena:
Baratzean egiten zuten guztia etxerako izaten zen, baina barazkiren bat ematen zioten beti txerrijana ematen zien kaletarrari. Txermoniak ere ematen zizkieten, txerrijana ematen segi zezaten.

21. Sardinzarrak arrautzetan pitarraz lagunduta

- **Erref**: HER-014/034
- **Iraupena**: 0:00:55. **Hasi**: 00:41:38. **Bukatu**: 00:42:33
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa

Laburpena:
Negu sarreran sardinzarrak izaten omen ziren salgai dendetan. Mari Karmenek gogoan du haietako bat arrautza batekin eta pitarra pixka batez lagunduta luxuzko otordua izaten zela.

22. Neska jaiotzeagatik medikuak esandakoa

- **Erref**: HER-014/037
- **Iraupena**: 0:02:10. **Hasi**: 00:44:21. **Bukatu**: 00:46:31
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Medikuak eta sasimedikuak
- Familia eta harremanak » Sexua eta generoa » Genero berdintasuna

Laburpena:
Mari Karmen jaio zen unean berean, erditu berri zen amari medikuak

esandakoa kontatzen digu Mari Karmenek. Don Florencio zen orduan Hernaniko medikua.

23. Bonba ohe gainera

- **Erref**: HER-014/039
- **Iraupena**: 0:02:15. **Hasi**: 00:47:35. **Bukatu**: 00:49:50
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Baserria vs. Kalea
- Politika » Gerra zibila (1936-1939)

Laburpena:
Mari Karmen-eta baserritik kalera jaitsi zirenean, maizterrak ziren; ez zuten jabetzarik. Karkara kaleko etxe batean bizi izan ziren lehenik, eta kalearen beste aldean gero. Bigarren etxe horretan bizi zirela lehertu zen Gerra Zibila, eta Urnietako aitona etorri zitzaien bila, gurdian. Gero jakin zuten bonba batek Mari Karmenen ohean amaitu zuela.

24. Bi gizon hegazkinetik bonbak botatzen

- **Erref**: HER-014/041
- **Iraupena**: 0:01:23. **Hasi**: 00:50:21. **Bukatu**: 00:51:44
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka
- Politika » Gerra zibila (1936-1939)

Laburpena:
Hernani nola bonbardatu zuten ederki ikusi zuten Mari Karmenek-eta Usurbildik. Santa Barbaran frontea zegoen, eta eremu hura asko gaztigatu zutela dio.

25. Gure historia eta ohituren transmisioa

- **Erref**: HER-014/043
- **Iraupena**: 0:00:48. **Hasi**: 00:52:43. **Bukatu**: 00:53:31
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Anekdotak, kontakizunak
- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Kultur transmisioa

Laburpena:
Mari Karmenek badaki bere aiton-amonek karlistadak ezagutu zituztela, baina ez zuten sekula horri buruz hitz egin. Gaur sekulako pena du gai horri buruz haiei ez ezer galdetu izanagatik, baina handiagoa ematen dio, ordea, galdetzeko inor gabe geratu izanak. Zer pentsatua eman dio horrek Mari Karmeni.

26. Bizikletan ibiltzen ikasten

- **Erref**: HER-014/047
- **Iraupena**: 0:02:48. **Hasi**: 00:56:23. **Bukatu**: 00:59:11
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Sakramentuak
- Herria, azpiegitura » Garraioak » Bizikletak eta motorrak

Laburpena:
Gerraostean Hernanin bizi izan zen Militar baten seme-alaben bizikletekin ikasi zuen Mari Karmenek bizikletan ibiltzen. Euren bizikletak uztearen truke, astoan ibiltzen uzten zien Mari Karmenek. Jaunartzeko soinekoa nola ondatu zuen ere kontatzen du.

27. Lanean eta ikasten

- **Erref**: HER-014/051
- **Iraupena**: 0:02:09. **Hasi**: 01:05:17. **Bukatu**: 01:07:26
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskolaz aparteko ikasketak

Laburpena:
Hogei urte zituela, paper fabrikan hamabi ordu jarduten zuen egunero Mari Karmenek, eta Don Jeronimo irakaslearengana joaten zen gero kontabilitatea ikastera. Izan ere, senargaiak tailerra jarri nahi zuen, eta bertako kontuak egiten Mari Karmen bera aritzea aurreikusia baitzuten.

28. Aita ez zen senargaiarekin fio

- **Erref**: HER-014/053
- **Iraupena**: 0:02:13. **Hasi**: 01:09:01. **Bukatu**: 01:11:14
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Euskara » Tratamenduak
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa

Laburpena:
Aita ez zen Mari Karmenen senargaiarekin fio, eta oso argi esan zion ez harekin aurrera egiteko. Senargai hura eurena baino etxe hobeagokoa zela, Altzuetakoa, eta barre egingo ziola, aprobetxatu egingo zela. Azkenean ezkondu egin ziren, eta gaur arte. Ezkondu aurretik, baina, Zinkoenean bi urtez aritu zen zerbitzatzen, aitak esan baitzion, ezkontzekotan sukaldean moldatzen ikasi beharko zuela.

29. Ezkondu eta lau seme-alaba hazi

- **Erref**: HER-014/054
- **Iraupena**: 0:02:14. **Hasi**: 01:11:14. **Bukatu**: 01:13:28
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa

Laburpena:
Aitaren beldurrak-beldur, ezkondu ziren azkenean, Mari Karmen eta Antonio, eta lau seme-alaba izan zituzten, sei urteko denbora tartean.

30. Lau seme-alaba eta hamaika lan

- **Erref**: HER-014/055
- **Iraupena**: 0:01:16. **Hasi**: 01:13:28. **Bukatu**: 01:14:44
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak » Negozioak, dendak

Laburpena:
Ezkondu eta gero, haurrak hazi eta hezteaz gain, Mari Karmenek senarraren tailerreko kontuak eramaten eta konponketetan laguntzen egin zuen lan. Haurrak etxeko lanak egiten uzten zituen eta arratseko zortzietan jaisten zen tailerrera senarrari laguntzera. Gau batzuk botata daude elkarrekin, lanean eskuz-esku, eta baita furgoneta hartu eta kilometro pila eginda ere, konponketak egin ahal izateko ordezko piezaren baten bila.

31. Ezkontza eguna

- **Erref**: HER-014/059
- **Iraupena**: 0:04:44. **Hasi**: 01:25:14. **Bukatu**: 01:29:58
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Bikote kontuak » Ezkontzak

Laburpena:
Mari Karmenek Zinkoeneako zerbitzari lanak utzi eta berehala ezkondu zen Antoniorekin. Bitor Otxotorena taxi-gidaria izan zuten ezkontza egunean txofer, eta amaren lehengusu batek ezkondu zituen. Ereñotzun ezkondu ziren, eta bazkaria, Errenteriako Panier Fleuri jatetxean egin zuten.

32. Ezkon-bidaia Gasteizera eta Bilbora

- **Erref**: HER-014/060
- **Iraupena**: 0:02:20. **Hasi**: 01:29:58. **Bukatu**: 01:32:18
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Bikote kontuak » Ezkontzak

Laburpena:
Ezkontza bidaian Gasteizera joan ziren lehenik, eta Bilbora gero.

33. Bi goizuetar trenaren lurrun-makina zela eta

- **Erref**: HER-014/062

- **Iraupena**: 0:05:45. **Hasi**: 01:34:43. **Bukatu**: 01:40:28
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Anekdotak, kontakizunak
- Herria, azpiegitura » Garraioak » Trenak

Laburpena:
Antoniok garai bateko trenak eta garraioak nolakoak ziren azaltzen du, eta horren harira, duela laurogei urte inguruko gertaera barregarria kontatzen du, mando-sail batekin trenaren zain zen goizuetar talde bateko biren ateraldia.

Ahotsak.eus-eko edukiarekin sortutako dokumentu automatikoa.
2026-11-17

CC-by-sa | **Ahotsak.eus**
Badihardugu Euskara Elkartea
Markeskua Jauregia, 20600 Eibar
943121775 - ahotsak@ahotsak.com